

Huvudman
Malmö kommun
malmostad@malmo.se

2023-05-08
Dnr SI 2022:6164

Rektor
Olof Kahlmeter
olof.kahlmeter@malmo.se

Beslut

efter tematisk kvalitetsgranskning av grundskolors arbete för en inkluderande utbildning vid Möllevångsskolan med Malmö kommun som huvudman

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av grundskolors arbete för en inkluderande utbildning på Möllevångsskolan. Syftet är att granska skolors arbete för att skapa en tillgänglig lärmiljö som en del i en inkluderande utbildning, med särskilt fokus på de utmaningar i lärmiljön som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter. Granskningen inriktas mot grundskolans årskurser 7-9.

Läsanvisning

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen tagit fram för granskningen, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. I bilaga 1 och 2 återfinns fakta om skolan samt mer information om hur granskningen genomförts. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 3. Inom varje område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas. En skriftlig redovisning av utvecklingsarbetet begärs då också av skolan. Om en skola bedöms uppfylla kriterierna i hög utsträckning kan Skolinspektionen lämna framåtsyftande kommentarer.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Möllevångsskolan i följande utsträckning:

I vilken utsträckning skapar rektor förutsättningar för att hinder i lärmiljön som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter ska identifieras och undanröjas?

Rektor skapar i hög utsträckning förutsättningar för att hinder i lärmiljön som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter ska identifieras och undanröjas.

Utifrån framtagna kvalitetskriterier har Skolinspektionens utredning inte visat annat än att verksamheten inom de granskade områdena fungerar väl.

I vilken utsträckning präglas undervisningen av tillgänglighet, så att de konsekvenser som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter motverkas?

Undervisningens präglas till flera delar av tillgänglighet, så att de konsekvenser som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter motverkas, men utvecklingsområde finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Lärarna behöver, i samråd med elevhälsan och rektorn, utveckla arbetet med att ta hänsyn till de fysiska aspekterna av lärmiljön i planering och genomförande av undervisningen utifrån kunskap om neuropsykiatriska svårigheter.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 2023-11-08 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån det identifierade utvecklingsområdet och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 4) användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till dokument.goteborg@skolinspektionen.se eller per post till Skolinspektionen, Box 2320, 403 15 Göteborg. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr SI 2022:6164) i de handlingar som sänds in samt ange skolans och huvudmannens namn.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

I vilken utsträckning skapar rektor förutsättningar för att hinder i lärmiljön som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter ska identifieras och undanröjas?

Inom detta område granskas hur rektor förankrar en värdegrund som bygger på alla elevers lika värde där olikheter ses som en tillgång och där ett tillgänglighetsperspektiv finns med vid relevanta beslut. Vidare granskas om rektor leder ett systematiskt arbete för en tillgänglig lärmiljö som särskilt motverkar de konsekvenser som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter. I det ingår att organisera verksamheten så att nödvändiga förändringar möjliggörs samt att rektor skapar förutsättningar för att personalen ska kunna implementera nyvunna kunskaper i ett kollegialt lärande.

Området omfattar även om rektor identifierar behov av kompetensutveckling och ser till att åtgärder vidtas för att stärka personalens kompetens i att upptäcka och undanröja hinder kopplade till neuropsykiatriska svårigheter i elevernas lärmiljö samt om rektor skapar förutsättningar för personalen att delta i sådan kompetensutveckling.

Skolinspektionen bedömer följande: Rektor skapar i hög utsträckning förutsättningar för att hinder i lärmiljön som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter ska identifieras och undanröjas.

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom bedömningsområdet.

Den sammanfattande motiveringen till Skolinspektionens bedömning är att rektorns målsättning om en tillgänglig utbildning är väl förankrad hos personalen. Målsättningen genomsyrar det dagliga arbetet och relevanta beslut på såväl individnivå som organisationsnivå. Rektorn leder och organiserar ett systematiskt tillgänglighetsarbete och ser till att förutsättningar finns för att identifiera och undanröja de hinder i lärmiljön som finns för elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter. Rektorn ser även till att insatserna följs upp och att ansvarsfördelningen och rollerna i tillgänglighetsarbetet är tydliga. Rektorn ser också till att personalen har förutsättningar att kontinuerligt utveckla ett kollegialt lärande kring nyvunna kunskaper för att skapa en tillgänglig lärmiljö. Personalen ges goda möjligheter att stärka sin kompetens för att upptäcka och undanröja hinder kopplade till neuropsykiatriska svårigheter i elevernas lärmiljö, där även perspektivet kring hur neuropsykiatriska svårigheter kan ta sig olika uttryck för flickor och pojkar finns med.

Målsättning och arbetsprocesser

Vid granskningen framkommer att rektorn förmedlar och förankrar en värdegrund som har sin utgångspunkt i allas lika värde och ett tillåtande sätt för att bemöta elevers olikheter. Av intervjuer med rektorn, elevhälsan och lärarna framgår att de på skolenheten sedan länge betonat relationens betydelse mellan personal och elever för elevernas möjlighet att må bra och utvecklas. Rektorn har också uttalat att all personal ska ha goda kunskaper om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Rektorn förmedlar ett synsätt som innebär att elever alltid gör sitt bästa, är olika och har olika behov.

Granskningen visar vidare att det finns ett tydligt tillgänglighetsperspektiv med när beslut ska fattas som både rör enskilda elever och organisationen. Rektorn ger som exempel att hen tar hänsyn till individuella behov som handlar om neuropsykiatriska svårigheter i samband med beslut om bland annat resursfördelning, undervisningslokaler och hemklassrum. Det finns också tillfällen då rektorn ändrat på beslut avseende lokaler för att bättre kunna tillgodose elevernas behov av studiero. Ett annat exempel på att rektorn har ett tillgänglighetsperspektiv med vid beslut är då elevens behov tillgodoses genom ett flexibelt schema som möjliggör att eleven dels får vara i ett socialt sammanhang som eleven klarar av att vara i och dels får individuell undervisning. Av den dokumentation Skolinspektionen tagit del av framgår att elever med neuropsykiatriska svårigheter ska ges ett sådant stöd som möjliggör att de kan delta i ordinarie undervisning. Det finns dock några elever på skolenheten som utifrån särskilda behov får delar av eller hela sin undervisning i det som kallas *lilla verkstan* och *arbetsverkstan*. Rektorn uppger att verkstäderna också fungerar som ett första steg för återkomst till skolan och ordinarie undervisning efter hög skolfrånvaro. Rektorn tillägger att eftersom det finns en strävan att utöka tiden i skolan mer och mer behöver hen organisera för en flexibel undervisning där såväl elevernas ordinarie ämneslärare som speciallärare och assistenter är involverade och samverkar med varandra.

Granskningen visar även att rektorn leder ett systematiskt arbete för att identifiera och att undanröja hinder för att skapa en tillgänglig utbildning för elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter. Av intervjuer med rektorn, elevhälsan och lärarna framgår att rektorn har skapat en organisation som möjliggör att lärare, elevhälsan och övrig personal under biträdande rektorns ledning träffas varje vecka för att bland annat följa upp elevernas skolsituation och identifiera hinder i såväl den pedagogiska, sociala som den fysiska lärmiljön. Biträdande rektorn återkopplar skyndsamt behov i verksamheten till rektorn så att beslut kring åtgärder kan fattas snabbt. Då biträdande rektorn i hög utsträckning är synlig i verksamheten och arbetar nära lärarna och eleverna skapas förutsättningar att både identifiera hinder i lärmiljön och att följa upp att de insatser som görs för att undanröja hinder är ändamålsenliga.

Det framkommer vidare att även rastaktiviteter och gemensamma umgängesytor samt elevernas förflyttningar mellan olika lokaler följs upp i arbetet med att tillgängliggöra utbildningen, så att de inte utgör hinder. Rektorn har skapat förutsättningar för elever och lärare att mötas och umgås under raster genom att bland annat se till att infria önskemål från eleverna om att starta ett café. Därtill är det vanligt att lärarna är tillgängliga för eleverna i rasthallarna då de rör sig bland eleverna och pratar med dem. Elevhälsan uttrycker att det bidrar till elevernas trygghet när lärarna är synliga och får förståelse för hur eleverna har det även under raster. Rektorn uppger vidare att det krävs tid för att utveckla en förståelse för relationens betydelse mellan elever och lärare samt att tid kan vara en bristvara. Därför behöver det systematiska arbetet stödja och se till att det finns förutsättningar, såsom en tydlig och prioriterad dagordning i möten, där relationens betydelse uppmärksammas och diskuteras samt att någon ansvarar för att leda sådana samtal.

Det finns rutiner som säkerställer att relevant information överlämnas när skolan tar emot eleverna i årskurs sju. Avlämnande lärare och elevhälsa ser till att mottagande personal får veta elevernas behov i samband med överlämningen och hur de på skolan arbetat för att tillgodose dem. På så vis kan de, enligt rektorn, möta behoven tidigt utan att behöva upptäcka dem själva först. Rektorn lyfter också fram att det finns elever vars behov ändrats vid stadiebytet och att de varit lyhörda och har anpassat stödet efter det. Rektorn och lärarna uppger att det finns förutsättningar i det relationella arbetet att tillvarata elevernas och vårdnadshavarnas synpunkter på skolsituationen. Lärarna lyfter fram att även om lärarna tolkar och tror sig veta elevernas behov så är det eleverna som vet bäst vad som passar dem. För att veta hur det egentligen förhåller sig och göra ändamålsenliga anpassningar ser lärarna till att eleverna ges möjlighet att göra sina röster hörda. Lärarna låter bland annat alla elever ge sina synpunkter genom att besvara frågor om hur de vill ha det i skolan. Elevernas svar utgör underlag för mentorernas fortsatta samtal med elever på både grupp- och individnivå för att åstadkomma adekvata anpassningar i lärmiljön.

Det finns förutsättningar för ett kollegialt lärande hos personalen i arbetet med att tillgängliggöra utbildningen för elever med neuropsykiatriska svårigheter. Mentorer och elevhälsa har regelbundna avstämningar och möjlighet till samverkan i arbetet med att skapa en tillgänglig utbildning för eleverna. Av intervjuer framkommer att rektorn schemalagt möte varje vecka då all personal kan delta och utveckla kompetensen i ett kollegialt sammanhang. Därtill har speciallärarna möten med mentorerna varannan vecka för att följa upp hur det går för eleverna, ge specialpedagogiskt stöd till lärarna och diskutera hur de kan samordna resurser utifrån elevernas behov. Det framkommer också att förstelärarna leder ett kollegialt lärande om ledning och stimulans. Mönster och hinder i lärmiljön för flickor med neuropsykiatriska svårigheter har uppmärksamats mer och mer på skolenheten. För att motverka att de på skolenheten missar flickor med neuropsykiatriska svårigheter har de utvecklat former för kollegialt lärande mellan lärare som undervisar i de äldre

och yngre årskurserna. Genom förutsättningar för erfarenhetsutbyte och att införliva nyvunna kunskaper kring hur flickors svårigheter kommer till uttryck har hinder kunnat undanröjas tidigt. Rektorn har också sett till att utveckla skolenhetens arbete och det kollegiala lärandet vad gäller skolfrånvaro. Arbetet syftar till att genom struktur och systematik uppmärksamma elevernas behov tidigt och förstå vad frånvaron beror på, så att hindren kan undanröjas.

Granskningen visar även att det finns en tydlig roll- och ansvarsfördelning i arbetet med att göra utbildningen tillgänglig för elever med neuropsykiatriska svårigheter. Elevhälsan har ett tydligt åtagande när det gäller att genomföra utbildningsinsatser kring neuropsykiatriska svårigheter, vilka konsekvenser som kan uppstå i lärmiljön och hur dessa kan undanröjas. Även mentorernas och förstelärarnas uppdrag att göra utbildningen tillgänglig är exempel på att rektorn ser till att ansvarsfördelningen mellan olika roller är tydlig. Det relationella perspektivet syns till exempel i mentorernas uppdrag som handlar om att möta varje unik elev, skapa en relation, uppmärksamma och tillgodose behov samt se till att alla lärare som undervisar eleven känner till elevens behov. Det framgår av intervju med elever att mentorn är en betydelsefull vuxen då hen känner sin mentorselev väl och förstår hens behov. Rektorn lyfter fram att mentorerna har tid i sin tjänst för att vara mentor och undervisar de elever som de är mentor för, och att mentorernas uppdrag följs upp och diskuteras i kollegiet. Det finns också en tanke om att elever ska tilldelas en mentor där det finns förutsättningar för att relationen ska fungera på ett bra sätt. Mentorerna har förutsättningar att träffa sina mentorselever varje vecka, både som grupp och enskilt. Det framkommer att mentorerna till exempel ser till att elever som behöver en påminnelse om att komma till skolan får sms på morgonen av sina mentorer eller att mentorerna möter eleverna i dörren när de kommer till skolan för att det underlättar för dem.

Kompetensutveckling

Granskningen visar att rektorn i samverkan med personalen identifierar behov av kompetensutvecklingsinsatser och ser till att åtgärder vidtas för att öka personalens kunskaper om neuropsykiatriska svårigheter. Det framgår av intervjuer med rektorn, elevhälsan och lärarna att rektorn tar reda på vilka behov som finns av fortbildning kring neuropsykiatriska svårigheter genom att samverka med elevhälsan, lärarna och övrig personal. Inför att de på skolenheten tidigare skulle genomföra en långsiktig utbildningsinsats om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar under några år fick personalen besvara en enkät för att synliggöra personalens kompetens inom området. Utifrån resultaten fick elevhälsan i uppdrag att planera för och leda kompetensutvecklingen. Efter varje utbildningstillfälle utvärderades arbetet och efter varje termin fick lärarna ge sina synpunkter på vad de behövde och ville lära mer om.

Granskningen visar vidare att även om den grundläggande utbildningen är avslutad har rektorn bestämt att det ska ges regelbundna repetitionstillfällen, till exempel

på uppstartsdagar och vid andra tillfällen. För att fördjupa kompetensen vad gäller neuropsykiatriska svårigheter ges föreläsningar och gruppdiskussioner. En del av kompetensutvecklingen handlar om hur neuropsykiatriska svårigheter kan ta sig uttryck hos flickor och pojkar. Lärarna säger att genom att ha fördjupat sin kunskap om tillgänglighet i pedagogisk, social och fysisk lärmiljö har lärarna blivit bättre på att uppmärksamma behov och kunskapen har därmed givit avtryck i undervisningen. Även elevhälsans representanter uttrycker att det pågår kompetensutvecklingsinsatser som har sin utgångspunkt i vad som framkommit i det systematiska kvalitetsarbetet med fokus på neuropsykiatriska svårigheter. Exempelvis nämner de arbetet med en närvarofrämjande skola där elever med neuropsykiatriska svårigheter finns i riskgruppen för skolfrånvaro. Att neuropsykiatriska svårigheter kan ta sig olika uttryck hos flickor och pojkar har också uppmärksammats mycket i deras arbete den senaste tiden. Under ledning av elevhälsan har lärarna fått diskussions- och reflektionsuppgifter samt lyssnat på poddar som handlar om flickors och pojkars olika beteenden och vad de ser i sin egen undervisning. Elevhälsans representanter uppger att de på skolenheten på det sättet blivit bättre på att uppmärksamma flickornas behov tidigare. Det finns reella förutsättningar för all personal att delta i möten och utveckla kompetensen när det gäller neuropsykiatriska svårigheter.

I vilken utsträckning präglas undervisningen av tillgänglighet, så att de konsekvenser som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter motverkas?

Inom detta område granskas hur lärarna, tillsammans med specialpedagogisk personal, arbetar för att göra undervisningen pedagogiskt tillgänglig med särskilt fokus på neuropsykiatriska svårigheter. Granskningen omfattar vidare om lärarna arbetar med att skapa en motiverande och engagerande undervisning utifrån olika elevers behov.

Granskningen omfattar också om lärarna arbetar för en socialt tillgänglig undervisning genom att främja delaktighet, samspel och gemenskap. Detta innefattar om lärarna genomför undervisningen på ett sätt som underlättar sociala situationer utifrån kunskap om neuropsykiatriska svårigheter. Vidare om personalen ser till att olikheter framhålls som något positivt där eventuella negativa attityder kopplade till neuropsykiatriska svårigheter synliggörs och problematiseras.

Granskningen omfattar också om lärarna arbetar för en fysisk tillgänglig undervisning utifrån kunskap om neuropsykiatriska svårigheter, det vill säga att aspekter som ljus, ljud, luft, visuell miljö och framkomlighet är omhändertagna och ordnade för att ge stöd till elevernas lärande.

Skolinspektionen bedömer följande: Undervisningens präglas i flera delar av tillgänglighet, men utvecklingsområde finns.

Den sammanfattande motiveringen till Skolinspektionens bedömning är att lärarna, i samverkan med elevhälsan, planerar för och genomför en pedagogiskt tillgänglig undervisning utifrån kunskap om neuropsykiatriska svårigheter. Lärarna ser till att undervisningen är strukturerad och varierad utifrån de behov eleverna har. Lärarna arbetar också för att undervisningen ska vara motiverande och engagerande. Dessutom ges eleverna reella möjligheter att visa sina kunskaper. Vidare arbetar lärarna aktivt för att främja delaktighet och samspel i undervisningen så att elever med neuropsykiatriska svårigheter kan få tillgång till en socialt tillgänglig lärmiljö. I detta arbete tar lärarna vid behov stöd av elevhälsan. Lärarna styr och tydliggör också på olika sätt gemensamma aktiviteter i undervisningen. Vidare ser lärarna till att ta hänsyn till vissa aspekter i den fysiska lärmiljön utifrån kunskap om neuropsykiatriska svårigheter. Lärarna behöver emellertid i högre utsträckning se till att planering och genomförande av undervisningen tillgodoser elevernas behov av en fysiskt tillgänglig lärmiljö.

Pedagogisk tillgänglighet

Granskningen visar att lärarna, i samverkan med elevhälsan, arbetar aktivt för att göra undervisningen pedagogiskt tillgänglig för elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter. Det framkommer i intervju med lärare, elevhälsa och rektorn att undervisningen anpassas och genomförs efter de behov som identifierats i kartläggningar och genom samtal med eleverna. Eleverna ges stöd av läraren att komma igång och slutföra arbetsuppgifter samt strategier för att bibehålla fokus i arbetet. Lärarna ger som exempel att de tydliggör vad målet är med undervisningen och vad eleverna förväntas göra, tidsramar och vid behov delar upp arbetsuppgifter i för eleven hanterbara delar samt anpassar kravnivåerna efter elevernas förutsättningar. Lärarna har gemensamt kommit fram till att tydliggöra arbetsgången i punkter som markeras efter hand de bearbetats så att eleverna kan se vad de gjort och vad som återstår av uppgiften, vilket kan gynna elever som har svårt att få överblick. Det finns även elever som har tillgång till en egen planering där läraren skrivit ned vad lektionens olika delar kommer att innehålla då de behöver det.

Elevhälsan har en aktiv roll för att ta reda på vilka behov eleverna har. Skolsköterskan, kuratorn och studie- och yrkesvägledaren uppger samstämmigt att för att kunna vara ett stöd för eleverna behöver de känna till hur undervisningen fungerar för eleverna och hur insatser leder till resultat. De uppger i intervju att de genom samtal med elever fångar upp behov som sedan förmedlas till lärarna. Det framkommer vidare att lärarna med regelbundenhet samverkar med specialpedagogisk kompetens, och att samarbetet är betydelsefullt för hur de som mentorer kan ge eleverna ett adekvat stöd. Förutom att lärare och elevhälsa varje vecka har gemen-

samma möten kring tillgänglighetsarbetet framgår att speciallärare och specialpedagog deltar i undervisningen och bidrar till att den pedagogiska lärmiljön utvecklas. Lärarna tar och får stöd av speciallärarna när det gäller till exempel att tydliggöra strukturen i undervisningen, hur elever kan placeras i klassrummet samt användningen av bildstöd och andra hjälpmedel. Även elevassistenterna får stöd genom handledning av specialpedagogisk kompetens och skolpsykologen. Det framkommer i intervju med elever och synliggörs vid lektionsobservationer att det i vissa klassrum finns tillgång till olika hjälpmedel som kan underlätta för elever som behöver avskildhet, har svårt att sitta still eller blir hjälpta av visuellt stöd. Det finns till exempel tillgång till hörselkåpor, tramppedaler och bildstöd.

I granskningen framkommer att lärarna arbetar med att skapa en tillgänglig undervisning genom en gemensam struktur som kan bidra till en motiverande och engagerande undervisning. Eleverna ges även reella möjligheter att visa sina kunskaper. Det framkommer i intervju med lärare, elevhälsa och rektorn samt vid lektionsobservationer att det finns en lektionsstruktur som omfattar inledning, återkoppling till förra lektionen, innehåll, lärandemål för dagen, arbetsordning och avslutning. En tydlig struktur på undervisningen möjliggör, enligt lärarna, att elever som behöver det kan ta pauser för att därefter kunna ta vid igen och delta enligt det som är bestämt för lektionen. I det kollegiala lärandet om ledning och stimulans har förstelärarna genomfört en enkät bland lärarna kring klassrumsstrukturer och på vilket sätt eleverna får visa sina kunskaper. Lärarna och representanter för elevhälsan uppger att lärarna använder sig av olika bedömningssituationer och att variationen är viktigt för att ge alla elever rätt förutsättningar. I till exempel idrott och hälsa har elever fått visa sina kunskaper i dans genom att spela in en film. Elever ges också möjlighet att redovisa sina kunskaper både skriftligt och muntligt och utan tidsbegränsningar. Av intervju med elever framgår att de föredrar muntliga prov, och att det erbjuds ibland, då dessa i högre utsträckning än skriftliga visar deras kunskaper. Enligt elevhälsans representanter planerar många mentorer tillsammans med sina elever hur veckan ska struktureras upp, vilka arbetsuppgifter som ska göras och på vilken dag, vilket också bekräftas i intervju med elever. Det kan också handla om att planera läxor och prov. Rektorn uppger att lärarna i huvudsak utformar undervisningen utifrån elevernas intressen och önskemål om arbetssätt. För att utveckla elevernas tillit till sin egen förmåga och sin självkänsla lyfter lärarna fram betydelsen av att bekräfta, visa förtroende och lyssna på eleverna. Det är enligt lärarna viktigt att utforma undervisningen så att eleverna känner att det är möjligt att lyckas i skolan och att de kan nå målen på olika sätt.

Social tillgänglighet

Granskningen visar att lärarna, i samverkan med elevhälsan, arbetar aktivt för att skapa gemenskap i undervisningen och för att öka förståelsen för olikheter hos elever. Det framkommer i intervju med lärare och elevhälsa att mentorer och speciallärare har avstämningar kring elevernas möjlighet till en socialt tillgänglig lärmiljö

och att lärarna arbetar för att skapa goda relationer mellan elever och mellan lärare och elever. Speciallärare och lärare samverkar kring elevernas placering i klassrummet och vilka förutsättningar eleverna behöver för att kunna samarbeta med andra. Eleverna har fasta placeringar och grupperingar som lärarna bestämt och som åskådliggörs genom en schemabild i klassrummet. Det framkommer dock i intervju med elever att det ser olika ut i vilken utsträckning lärarna ser till att eleverna sitter på sina fasta platser. Eftersom lärarna vet att grupparbeten kan vara svåra situationer för flera elever arbetar lärarna för att elever inte ska bli utsatta för situationer i undervisningen som inte är hanterbara för dem. Eleverna ges därför möjlighet att arbeta med elever som de är trygga och kan kommunicera bra tillsammans med. Lärarna fördelar också ansvarsuppgifter, utifrån elevernas styrkor, så att alla ges möjlighet att bidra till det gemensamma arbetet samt ser till att det finns möjlighet till avskärmning om ljudnivån är besvärande.

Granskningen visar vidare att lärarna har strategier för att skapa en lärmiljö som motverkar negativa attityder till elevers olikheter. Det framkommer i intervju med lärarna att de använder olika metoder i värdegrundsarbetet för att eleverna ska lära känna varandra och stärka samhörigheten. När situationer uppstår som handlar om negativa bemötanden kopplat till elever med neuropsykiatriska svårigheter vidtas åtgärder, exempelvis för att öka kunskapen hos elever som uttrycker sig olämpligt. Enligt lärarna arbetar de för att alla elever ska respektera varandras olikheter bland annat genom att uppmärksamma eleverna på att elevers behov kan behöva tillgodoses på olika sätt. Enligt rektorn finns personal i nära anslutning till eleverna under raster för att fånga upp vad som händer i rasthallarna, skolbiblioteket och caféet.

Fysisk tillgänglighet

Granskningen visar att det i vissa avseenden tas hänsyn till de fysiska aspekterna av lärmiljön utifrån kunskap om neuropsykiatriska svårigheter. Emellertid behöver arbetet med att tillgängliggöra den fysiska lärmiljön utvecklas vid planering och genomförande av undervisningen. Det framkommer i intervjuer att de på skolenheten undanröjer vissa fysiska hinder i lärmiljön genom att de har tagit ett beslut om att undvika detaljer i klassrummen som kan störa elevers uppmärksamhet från undervisningen. Likaså strävar de efter att erbjuda hemklassrum för att minimera klassrumsbyten, även om de i dagsläget inte har tillräckliga förutsättningar att tillgodose behoven av ändamålsenliga lokaler. Rektorn säger att de har tagit hänsyn så att den klass som har bäst förutsättningar att klara sig utan ett hemklassrum får vara mest rörlig. Vidare uppger rektorn att schemaläggningen bidrar till en lugnare miljö liksom de väggar som byggts i samma syfte. Det framkommer dock att utformningen av skolbyggnaden och att det i nuläget finns fler elever än vad skolbyggnaden är dimensionerad för orsakar hinder i den fysiska lärmiljön. Rektorn uppger att eleverna behöver förflytta sig genom salen för textilslöjd för att komma till hem- och konsumentkunskapssalen, vilket stör undervisningen, och att det är

insyn i alla klassrum samt svårt för elever att få det utrymme som behövs i vissa lokaler. Även i intervju med elever framkommer att det uppstår svårigheter när elever ska förflytta sig från en lokal till en annan. Vidare framkommer att ljudmiljön är svår då ljudet sprids i trapphuset och enligt rektorn tröttar ut elevernas sinnen. Även luftmiljön har brister. I klassrummen är det enligt lärarna för kallt på vintern och för varmt på sommaren, och det krävs att lärarna reglerar luftkvaliteten genom att öppna fönstren. Även om möbleringen i klassrummen är genomtänkt utifrån elevernas behov uttrycker lärarna att klassrummen behöver utrustas med bland annat ljuddämpande bord och stolar anpassade för elever på högstadiet. Det framkommer vidare i intervju med lärare och rektorn att även om de kommit fram till att skolbiblioteket inte är optimalt för undervisning då den fysiska lärmiljön där saknar förutsättningar, som till exempel stödstrukturer och möjlighet till studiero, så organiseras ändå för undervisning där för elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter. Vid en lektionsobservation i skolbiblioteket noteras att det finns elever som befinner sig utanför lokalen och som upprepat påkallar lärarens uppmärksamhet för att bli insläppta i skolbiblioteket. Detta för att kunna förflytta sig mellan olika lokaler eller för att de vill uppehålla sig i skolbiblioteket. Sammantaget bidrar detta till att ljudnivån är hög för de elever som undervisas där och begränsar studieron för eleverna.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Lärarna behöver, i samråd med elevhälsan och rektorn, utveckla arbetet med att ta hänsyn till de fysiska aspekterna av lärmiljön i planering och genomförande av undervisningen utifrån kunskap om neuropsykiatriska svårigheter.

Skolinspektionens granskning visar att den fysiska lärmiljön inte är tillgänglig för alla elever. Det tas inte i tillräcklig utsträckning hänsyn till fysiska aspekter vid planering och genomförande av undervisningen. Exempelvis innebär lokalernas utformning och även skolbiblioteket som rum för lärande att vissa begränsningar och adekvata anpassningar i den fysiska lärmiljön saknas för en tillgänglig undervisning.

Skolinspektionen rekommenderar att lärarna under ledning av rektorn och i samverkan med elevhälsan ser över den fysiska lärmiljön för att säkerställa att den stödjer elevernas lärande. Även om skolbyggnaden har begränsningar utifrån dess utformning så behöver rektorn leda arbetet med att ta ett omtag och se över den fysiska lärmiljön i och utanför klassrummen. Arbetet behöver fokusera på att identifiera vilka fysiska hinder som lärmiljön kan ge upphov till för elever som kan ha

neuropsykiatriska svårigheter och därefter fokusera på att vidta åtgärder för att undanröja dessa. Till exempel kan rektorn se över och anpassa ljudmiljön så att elever ges förutsättningar att koncentrera sig och att möbler och utrustning i undervisningslokalerna möter elevernas behov.

På Skolinspektionens vägnar

X Kristina Svensson

Kristina Svensson
Beslutsfattare
Signerat av: Kristina Svensson

X Camilla Adler

Camilla Adler
Föredragande
Signerat av: Camilla Adler

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredare Lena Knutsson deltagit.

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Denna granskning genomförs i 30 skolor runt om i landet, i urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Möllevångsskolan i Malmö kommun ingår i denna granskning. Enligt uppgifter från rektor går 193 elever i årskurs 7-9 på skolenheten.

Skolinspektionen granskade Möllevångsskolan den 8 och 9 mars 2023. Granskningen genomfördes av utredarna Lena Knutsson och Camilla Adler.

Bilaga 2: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- Elevintervjuer
- En gruppintervju med lärare
- En gruppintervju med elevhälsan
- En intervju med rektor
- Skriftlig information som har begärts in från rektorn
- Lektionsobservationer och observationer i lärmiljön

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från granskningen för faktakontroll.

Mer information om den tematiska kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: [Skolors arbete för en inkluderande utbildning - fokus på tillgänglighet i lärmiljön kopplat till neuropsykiatriska svårigheter \(skolinspektionen.se\)](https://skolinspektionen.se/om-skolinspektionen/arbetsomraden/tematisk-kvalitetsgranskning)

Bilaga 3: Författningsstöd

Utgångspunkter

Utbildningen inom skolväsendet syftar enligt **skollagen** (2010:800) till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen (1 kap. 4 § skollagen).

Enligt **förarbetena** bör Sveriges internationella förpliktelser när det gäller de mänskliga rättigheterna vara vägledande för och genomsyra hela skolväsendet (prop. 2009/10:165 s 221). Sådana förpliktelser finns bl.a. i **Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter** (barnkonventionen), som gjorts till svensk lag genom lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. Enligt barnkonventionen har alla barn rätt till utbildning (artikel 28). Rättigheterna enligt barnkonventionen ska tillförsäkras varje barn, utan åtskillnad av något slag och oavsett exempelvis barnets kön eller funktionsnedsättning (artikel 2).

Sverige har även ratificerat **Förenta Nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning** (SÖ 2008:26). Enligt konventionen ska konventionsstaterna säkerställa bl.a. att personer med funktionsnedsättning, på lika villkor som andra, får tillgång till en inkluderande och kostnadsfri grundutbildning av kvalitet. Skälig anpassning ska erbjudas utifrån personliga behov och personer med funktionsnedsättning ska ges nödvändigt stöd inom det allmänna utbildningssystemet. Ändamålsenliga individanpassade stödåtgärder ska erbjudas i miljöer som erbjuder största möjliga kunskapsrelaterade och sociala utveckling som är förenlig med målet fullständig inkludering (artikel 24). I **den allmänna kommentaren** till artikel 24 anges bl.a. att inkluderande utbildning är en grundläggande mänsklig rättighet för alla elever. Inkluderande utbildning är resultatet av en pågående process där aktörerna åtagit sig att arbeta proaktivt med att undanröja hinder som motverkar rätten till utbildning. Inkluderande utbildning förutsätter vidare förändringar i kultur, politik och praktik som tillgodoser möjligheten för ordinarie skolor att på ett effektivt sätt inkludera alla studerande (Allmän kommentar nr 4 om rätten till inkluderande utbildning, punkt 10).

Bestämmelser som har till ändamål att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter inom utbildningsområdet oavsett bland annat funktionsnedsättning finns i **diskrimineringslagen** (1 kap. 8 § andra stycket skollagen). Med diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:567) avses, utöver bl.a. direkt och indirekt diskriminering, även bristande tillgänglighet – det vill säga

att en person med en funktionsnedsättning missgynnas genom att skäliga åtgärder för tillgänglighet inte har vidtagits för att den personen ska komma i en jämförbar situation med personer utan funktionsnedsättning (1 kap. 4 § diskrimineringslagen). Den som bedriver utbildning ska också bedriva ett förebyggande och främjande arbete och verka för lika rättigheter och möjligheter oavsett exempelvis kön eller funktionsnedsättning (3 kap. 1-3 och 16-17 §§ diskrimineringslagen).

Tillgänglighet i lärmiljö och undervisning

Utbildningen i grundskolan syftar till att ge eleverna kunskaper och värden och utveckla elevernas förmåga att tillägna sig dessa. Utbildningen ska utformas så att den bidrar till personlig utveckling samt förbereder eleverna för aktiva livsval och ligger till grund för fortsatt utbildning. Utbildningen ska vidare främja allsidiga kontakter och social gemenskap och ge en god grund för ett aktivt deltagande i samhällslivet (10 kap. 2 § skollagen). I bestämmelsens **förarbeten** konstateras bl.a. att elever är olika och har olika behov men alla har rätt till en likvärdig grundskoleutbildning. Skolgången ska därför anpassas efter varje elevs förutsättningar och behov. Anpassningen får dock inte göras på ett sådant sätt att den kan leda till att elevernas möjligheter att knyta allsidiga kontakter inskränks. Inte heller får elevernas grundläggande rätt att tillhöra en fast grupp, en social gemenskap, inskränkas annat än om mycket starka skäl motiverar detta (prop. 2009/10:165 s 367).

Enligt **skollagen** ska rektorn leda och samordna det pedagogiska arbetet vid skolenheten, verka för att utbildningen utvecklas och ansvara för att fördela resurser efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov (2 kap. 9-10 §§ skollagen). Rektorn ansvarar också för att ett kvalitetsarbete bedrivs vid skolenheten samt att detta genomförs under medverkan av personal och elever (4 kap. 4 § skollagen). Enligt **läroplanen** har rektorn ett särskilt ansvar för att utbildningen och undervisningen präglas av ett jämställdhetsperspektiv, att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen samt att skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen (Lgr 22 2.8 Rektors ansvar).

Av **skollagen** följer att de elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som gäller ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser (3 kap. 2 § skollagen). Med funktionsnedsättning avses, enligt **förarbeten**, inte bara fysiska funktionshinder som syn- och hörselnedsättningar, utan också exempelvis nedsättningar inom ramen för autismspektrat, ADHD och dyslexi. Den som har en funktionsnedsättning som medför

svårigheter att nå kunskapskraven ska inte bara ges tillräckligt stöd för att nå den lägsta godtagbara kunskapsnivån (prop. 2013/14:148 s. 55).

En elev i grundskolan ska enligt **skollagen** ges extra anpassningar om det befaras att eleven inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Särskilt stöd i grundskolan ska ges elever på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås (3 kap. 5 och 7-10 §§ skollagen). Enligt **skolförordningen** ska eleverna genom strukturerad undervisning ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna ska uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper eller betygskriterier som minst ska uppfyllas och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen (5 kap. 2 § skolförordningen).

I **läroplanen** förtydligas att en likvärdig utbildning inte innebär att undervisningen ska utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser ska fördelas lika. Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov och skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla (Lgr 22, 1 En likvärdig utbildning). Alla som arbetar i skolan ska uppmärksamma och stödja elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd samt samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande. Läraren ska bl.a. ta hänsyn till varje enskild individs behov och förutsättningar samt handleda och ge extra anpassningar eller särskilt stöd till elever som har svårigheter.

Enligt **skollagen** ska det finnas elevhälsa, som omfattar medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser och som främst verkar förebyggande och hälsofrämjande samt stödjer elevernas utveckling mot utbildningens mål (2 kap. 25 § skollagen). Enligt **läroplanen** har rektorn ett särskilt ansvar bl.a. för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans, de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt den hjälp de behöver (Lgr 22 2.8 Rektors ansvar).

Enligt **skollagen** ska det för utbildningen finnas de lokaler och den utrustning som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas (2 kap. 35 § skollagen). Alla elever ska vidare tillförsäkras en skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero (5 kap. 3 § skollagen).

Bilaga 4: Mall för huvudmannens redovisning

En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?

Utvecklingsområde

- Lärarna behöver, i samråd med elevhälsan och rektorn, utveckla arbetet med att ta hänsyn till de fysiska aspekterna av lärmiljön i planering och genomförande av undervisningen utifrån kunskap om neuropsykiatriska svårigheter.

Redovisa vilka åtgärder som genomförts:

Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:

Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:

Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras: